

Dyslexieprotocol Koning Willem II College

1 april 2013

INHOUD

Inleiding	3
1. Dyslexie	4
1.1 Definitie van dyslexie	4
1.2 Kenmerken van dyslectische leerlingen	4
2. Dyslexiebeleid van de school	4
2.1 Signalering van dyslexie	4
2.2 Faciliteiten en verantwoordelijkheden in geval van dyslexie	5
2.3 Ontheffingsregeling atheneum in verband met dyslexie, voor Frans of Duits	6
2.4 Overige ontheffingsregelingen moderne vreemde talen	7
Bijlage Faciliteitenkaart	9

INLEIDING

Tot het schooljaar 2006-2007 hanteerde de school de uitgangspunten van het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs, dat uitgegeven werd door de KPC Groep 's-Hertogenbosch. Het voorliggende protocol is specifiek voor onze school geschreven en bevat ons beleid ten aanzien van dyslexie.

Hoewel gestreefd is naar volledigheid is het in de praktijk mogelijk dat er situaties zijn waarin het protocol niet voorziet. In die gevallen zal de schoolleiding overleg voeren om te komen tot passende oplossingen.

April 2013
Wendy van der Heyden
Jasmijn Horsten

1. DYSLEXIE

1.1 Definitie van dyslexie

De Stichting Dyslexie Nederland (SDN) definieert dyslexie als "een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkige problemen in de automatisering van de woordidentificatie (lezen) en/of schriftbeeldvorming (spellen)".

Bij 'problemen in de automatisering' van lezen en/of spellen, wordt het vaardigheidsniveau bedoeld dat:

- weinig aandacht vraagt;
- weinig bewuste controle nodig heeft;
- weinig verandert als de taak moeilijker wordt;
- steunt op kennis die snel en foutloos kan worden opgeroepen.

Er is sprake van 'hardnekkige problemen', als het niveau van lezen en spellen, gemeten volgens criteria van snelheid en nauwkeurigheid, aantoonbaar achterligt op het gewenste niveau, én deskundige hulp niet, of in onvoldoende mate, de gewenste verbeteringen oplevert.

1.2 Kenmerken van dyslectische kinderen

In de dagelijkse praktijk vertonen dyslectische kinderen veelal dezelfde kenmerken. Sommige hiervan liggen voor de hand, omdat ze een regelrecht gevolg zijn van de gebrekkige, niet automatische omzetting van letters in klanken en, omgekeerd, van klanken in letters. Andere zijn een gevolg van een niet zo snelle schakeling van het horen van taal naar het begrijpen ervan.

Tot de primaire kenmerken van dyslexie horen o.m.:

- trager lezen dan kinderen van gelijke leeftijd en een gelijk aantal maanden leesonderwijs;
- maken van meer (spel-)fouten in vergelijking tot leeftijd- en ontwikkelingsgenoten;
- afwisselend correct en incorrect schrijven (soms in één zin) van dezelfde woorden.

Tot de secundaire kenmerken van dyslexie horen o.m.:

- woordvindingsproblemen: het vergeten van en het moeite hebben met het leren van namen van mensen, voorwerpen en woorden die abstracties aanduiden, zoals de namen van kleuren;
- problemen met de ordening in de tijd;
- problemen met de inprenting en met het opslaan van talig materiaal in het middellange en lange termijn geheugen;
- problemen met het vlot, in volledige en grammaticaal juiste zinnen, vormgeven aan gedachten, zowel schriftelijk als mondeling.

Vaak vertonen dyslectische leerlingen niet al deze kenmerken en ook niet altijd in dezelfde mate.

2. DYSLEXIEBELEID VAN DE SCHOOL

2.1 Signalering van dyslexie

Signalering van dyslexie voorafgaand aan inschrijving op het Koning Willem II College

In een aantal gevallen vindt de signalering van dyslexie bij een leerling plaats voorafgaand aan de inschrijving op het Koning Willem II College. In dat geval vraagt de school aan de ouders om het onderzoeksrapport met de daaraan gekoppelde dyslexieverklaring op te sturen. Hoewel de verklaring in

beginsel een onbeperkte geldigheidsduur heeft, verzoeken wij de ouders dringend om een aanvullend onderzoek te doen in geval het onderzoeksrapport bij instroming in de brugklas ouder is dan drie jaar.

De dyslexiecoach en/of de orthopedagoog van het Koning Willem II College bestuderen het onderzoeksrapport en schrijven aan de hand van de adviezen van de onderzoeker een faciliteitenkaart voor de leerling uit. Deze faciliteitenkaart is persoonlijk en geldt voor de tijd dat de leerling onderwijs volgt op het Koning Willem II College.

Signalering van dyslexie na inschrijving op het Koning Willem II College

Hiernaast is het mogelijk dat dyslexie later wordt vastgesteld, bijvoorbeeld in de brugklas van het Koning Willem II College. In de brugklas wordt namelijk in één van de eerste weken van het nieuwe schooljaar door de docent Nederlands een dictee afgenomen, nagekeken en gescoord op foutencategorieën. We onderscheiden hierbij de volgende typen fouten:

- regelfouten, bijvoorbeeld in de werkwoordspelling;
- luisterfouten, bijvoorbeeld 'gespist' in plaats van 'gespistt';
- inprentfouten, bijvoorbeeld 'tweifelen' in plaats van 'twijfelen'.

Leerlingen van de reguliere afdeling die opvallen door een (te) groot aantal fouten krijgen extra ondersteuningslessen, waarin speciale aandacht wordt besteed aan de foutencategorie die het meest naar voren treedt. In de Afdeling Muzisch en Topsport en in de vwo-brugklas wordt het genoemde dictee eveneens afgenomen, maar is er, in verband met de extra uren die aan muzische activiteiten, aan sporttrainingen of aan specifieke vwo-vakken besteed worden, geen mogelijkheid tot het volgen van ondersteuningslessen.

Als de resultaten van het dictee en de eventuele ondersteuningslessen, gecombineerd met de gegevens van de basisschool en de ouders wijzen in de richting van dyslexie, adviseert de school aan de ouders hun kind te laten testen. Op school is een lijst aanwezig van onderzoekers die gespecialiseerd zijn in het afnemen van deze testen. De onderzoeker moet in het bezit zijn van een academische graad in de klinische psychologie, kinder- en jeugdpsychologie of orthopedagogiek en van een bekwaamheidsregistratie in de psychodiagnostiek op het niveau van een 'big-registratie' gezondheidszorgpsycholoog.

De dyslexiecoach en/of de orthopedagoog van het Koning Willem II College bestuderen het onderzoeksrapport en schrijven aan de hand van de adviezen van de onderzoeker een faciliteitenkaart voor de leerling uit. Deze faciliteitenkaart is persoonlijk en geldt voor de tijd dat de leerling onderwijs volgt op het Koning Willem II College.

2.2 Faciliteiten en verantwoordelijkheden in geval van dyslexie

Hieronder wordt aangegeven welke faciliteiten de school biedt in geval van dyslexie. Tevens wordt aangegeven wie waarvoor verantwoordelijk is.

Schoolleiding

- Het lid van de schoolleiding met de portefeuille zorg (mevr. E. Lamboij) is eindverantwoordelijk voor het (doen) uitvoeren, naleven en actualiseren van het dyslexiebeleid van de school.
- De afdelingsdirecteur zorgt ervoor dat de docenten van de afdeling bekend zijn met en uitvoering geven aan het dyslexiebeleid van de school.
- De afdelingsdirecteur zorgt ervoor dat dyslectische leerlingen bekend zijn bij de docenten van de afdeling.
- De afdelingsdirecteur zorgt ervoor dat dyslectische leerlingen bij examens zodanig worden geplaatst in de examenruimte, dat zij zo min mogelijk worden gestoord door medeleerlingen. Als het mogelijk is, worden dyslectische leerlingen in een aparte ruimte geplaatst.
- Als in de dyslexieverklaring wordt aangegeven, dat er gebruik mag worden gemaakt van elektronische leeshulp en de leerling deze al geruime tijd in gebruik heeft en zelfstandig en goed kan

bedienen, kan de afdelingsdirecteur het examenmateriaal daarvoor bestellen en aan de leerling ter beschikking stellen.

Dyslexiecoach en orthopedagoog

Bij een vermoeden van dyslexie kan, in overleg met het zorgteam, in beperkte mate een beroep gedaan worden op de orthopedagoog en de dyslexiecoach. Zij verrichten de eerste onderzoeken, adviseren ouders en docenten, schrijven faciliteitenkaarten uit en zorgen voor registratie in het leerlingvolgsysteem.

De dyslexiecoach coördineert in klas 1 en 2 de begeleiding van leerlingen met dyslexie. Hij/zij onderhoudt contacten met ouders en remedial teachers, coacht en steunt leerlingen en organiseert de zogenaamde 'lotgenotencontacten'.

Docenten

Voor docenten geldt dat zij:

- bij het gebruik van het (digitale) bord letten op structuur en duidelijkheid;
- zo min mogelijk aantekeningen dicteren, maar deze bij voorkeur geschreven aanleveren;
- huiswerk ruimschoots voor het einde van de les opgeven en op het bord schrijven;
- toetsmateriaal zoveel mogelijk aanleveren in het schreefloze lettertype Verdana, grootte 11 punten;
- toetsen meegeven op verzoek van de remedial teacher;
- dyslectische leerlingen zoveel mogelijk ontzien bij het onvoorbereid, hardop lezen van lesstof;
- dyslectische leerlingen bij mondelinge toetsen ruim de tijd geven om de vraag tot zich te laten doordringen en het antwoord te formuleren;
- dyslectische leerlingen bij schriftelijke toetsen óf meer tijd geven om de toets te maken (20%), óf minder items laten maken. Het is geoorloofd dat een afwijkende berekening van het cijfer de voorgaande maatregelen completeert of vervangt.

Leerlingen

- Leerlingen hebben recht op die faciliteiten die op de faciliteitenkaart zijn vermeld. Leerlingen die van mening zijn dat deze faciliteiten niet of onvoldoende worden verleend, of dat het dyslexieprotocol niet of onvoldoende wordt nageleefd, bespreken dit met de betreffende docent of de mentor, of, indien nodig, vervolgens met de afdelingsleiding.
- Leerlingen volgen de aanwijzingen van de hulpverlener zo goed mogelijk op, gebruiken de gekozen hulpmiddelen zo goed en zo consequent mogelijk, en geven zichzelf de tijd en de moeite om de gevraagde prestaties te leveren.

Ouders

- In de dyslexieverklaring staan aanwijzingen voor ouders voor specifieke hulp aan hun kind.
- Ouders die van mening zijn dat het dyslexieprotocol niet of onvoldoende wordt nageleefd, bespreken dit met de betreffende docent of de mentor, of, indien nodig, vervolgens met de afdelingsleiding.
- Remediërende, individuele hulp kan op school om organisatorische en financiële redenen niet worden aangeboden. De school vertrouwt erop dat de ouders, als zulke hulp wordt geadviseerd, hun uiterste best zullen doen deze te realiseren.
- De ouders zorgen voor een rustige studieomgeving voor hun kind en zien er op toe dat het kind voldoende tijd aan het werk voor school besteedt. Vaak zal het kind meer tijd nodig hebben dan leeftijd- en ontwikkelingsgenoten.

Materiaal

- De school stelt computers met spraaksoftware voor gebruik tijdens examens ter beschikking.
- De ouders schaffen eventuele andere elektronische hulpmiddelen aan, zoals een laptop, daisyspeler of reading pen. De school is niet verantwoordelijk voor deze apparatuur. Daisy-schijfjes zijn alleen verkrijgbaar bij Dedicon (www.Dedicon.nl).
- De school neemt in 2009 een netwerkversie van het softwareprogramma Kurzweil in gebruik.

2.3 Ontheffingsregeling atheneum in verband met dyslexie, voor Frans of Duits

In een beperkt aantal gevallen kan de school, op basis van artikel 26e lid 4 van het Inrichtingsbesluit WVO (Wet op het Voortgezet Onderwijs) in verband met dyslexie, ontheffing verlenen voor de tweede moderne taal, d.w.z. voor Frans of Duits.

Over de toepassing van deze regeling hebben de scholen in de regio Tilburg centraal de volgende afspraak gemaakt:

"in principe komen voor deze regeling leerlingen in aanmerking met een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal of taalontwikkeling. Een dyslexieverklaring alleen is niet voldoende, er moet meer aan de hand zijn. De stoornis moet een dusdanige invloed hebben dat ze een succesvolle afronding van een B-profiel in de weg staat. Voorwaarde blijft dat de leerling die het betreft in staat wordt geacht een vwo-diploma te behalen."

Leerlingen die menen in aanmerking te komen voor deze ontheffing richten een schriftelijk en gemotiveerd verzoek daartoe aan de toetsingscommissie van het Koning Willem II College. Dit verzoek gaat vergezeld van een onafhankelijke deskundigenverklaring waarin duidelijk wordt dat de stoornis van de leerling een negatief effect heeft op het leren van een taal.

De toetsingscommissie, bestaande uit de afdelingsdirecteur, de coördinator en de decaan, laat zich adviseren door de mentor, de docentenvergadering en een eventuele begeleider (schoolpsycholoog, orthopedagoog, RT-er, zorgcoördinator). Op basis van het schriftelijk verzoek, de deskundigenverklaring en het advies, beslist de toetsingscommissie over een mogelijke ontheffing. Leerlingen die een ontheffing van de tweede moderne vreemde taal krijgen, vullen de weggevallen studielasturen (slu) op met een ander vak van tenminste 440 slu. Tegen de beslissing van de toetsingscommissie staat beroep open bij de directie van de school.

Binnen de Tilburgse scholen e.o. geldt de afspraak dat zij elkaars beslissing respecteren. Een leerling die een ontheffing krijgt op school A, houdt deze ontheffing bij een eventuele overstap naar school B. Als de commissie negatief beslist, neemt een ontvangende school deze beslissing over.

2.4 Overige ontheffingsregelingen moderne vreemde talen

De Wet op het Voortgezet Onderwijs kent nog andere redenen voor het verlenen van ontheffing voor moderne vreemde talen. Het gaat hier dan om redenen die niet alleen of helemaal geen verband hebben met dyslexie. Hoewel deze regelingen eigenlijk niet thuishoren in dit dyslexieprotocol, worden zij vanwege de volledigheid toch in dit protocol beschreven.

HAVO en VWO

In de eerste drie leerjaren van het havo en vwo zijn Engels, Frans en Duits verplicht. Volgens artikel 21 van het Inrichtingsbesluit WVO kan in een aantal gevallen ontheffing worden verleend van Frans en/of Duits. Hieronder zijn de voor onze school relevante passages uit dit artikel opgenomen.

Artikel 21

- 1. Het onderwijsprogramma in de eerste drie leerjaren aan een school voor v.w.o. en een school voor h.a.v.o. omvat tevens onderwijs in Franse taal en Duitse taal.*
- 2. (...)*
- 3. Het bevoegd gezag kan een leerling van een school als bedoeld in het eerste lid ontheffing verlenen van het volgen van onderwijs in Franse taal of Duitse taal dan wel in beide talen, indien de leerling*
  - a. voor de eerste maal tot een school voor h.a.v.o. of een school voor v.w.o. is toegelaten,*
  - b. is geplaatst in een hoger leerjaar dan het eerste,*
  - c. voordien buiten Nederland vergelijkbaar onderwijs heeft gevolgd, en*

d. daarbij geen of te weinig onderwijs in de desbetreffende taal of talen heeft gevolgd.

Leerlingen die menen in aanmerking te komen voor de ontheffing uit het derde lid van artikel 21 richten een schriftelijk en gemotiveerd verzoek daartoe aan de afdelingsdirecteur. De afdelingsdirecteur bepaalt in geval van verlening van de ontheffing tevens welk onderwijs voor de leerling in plaats komt voor de onderdelen waarvoor ontheffing is verleend. Tegen de beslissing van de afdelingsdirecteur staat beroep open bij de directie van de school.

VMBO

Op basis van artikel 11d van de WVO en de daaraan gelieerde artikelen kan de school ontheffing verlenen voor Frans of Duits voor vmbo-leerlingen in de eerste twee leerjaren. Leerlingen die menen in aanmerking te komen voor deze ontheffing richten een schriftelijk en gemotiveerd verzoek daartoe aan de afdelingsdirecteur. De afdelingsdirecteur bepaalt in geval van verlening van de ontheffing tevens welk onderwijs voor de leerling in plaats komt voor de onderdelen waarvoor ontheffing is verleend. Indien het verzoek mede is gebaseerd op dyslexie wint de afdelingsdirecteur advies in bij de dyslexiecoach en/of de orthopedagoog van de school. Tegen de beslissing van de afdelingsdirecteur staat beroep open bij de directie van de school.

Voor.....

zijn in verband met .....

.....

de volgende faciliteiten nodig:

- langer tijd of minder items bij toetsing
- toetsen met een groter lettertype
- anders, nl .....
- .....
- .....
- .....

Aan de docenten wordt gevraagd

- spelfouten minder zwaar aan te rekenen bij taalvakken
- spelfouten niet aan te rekenen bij de overige vakken
- zonodig een extra mondelinge beurt te geven
- anders, nl .....
- .....
- .....
- .....

FACILITEITEN VOOR LEERLINGEN

Onder bepaalde omstandigheden kunnen leerlingen op hun verzoek extra faciliteiten krijgen.

De afdelingsleider en de coördinator leerlingenzorg nemen daarover een beslissing. Zij informeren dan de mentor en de desbetreffende vakdocenten van de leerling.

De leerling krijgt een 'faciliteitenkaart' die op verzoek getoond moet worden.

Het merendeel van deze faciliteiten is wettelijk bepaald en zodoende ook van kracht bij het eindexamen.

De vakdocenten wordt verzocht rekening te houden met de op ommezijde aangekruiste onderdelen.